

24.4.2017 Varhaiskasvatusjohtajien ja tutkijoiden tapaaminen, ryhmätyöt

26. huhtikuuta 2017 11:18

1. Mikä on varhaiskasvatuksen rooli ja tehtävät perhekeskustoimintamallissa?

Ryhmätyöskentelyn keskustelusta koottua:

- Varhaiskasvatus on isossa ja merkittävässä roolissa, koska niin suuri osa alle kouluikäisistä lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen ja koska lapsi viettää ainakin päiväkodissa ja perhepäivähoidossa niin pitkän ajan päivästänsä.
- Varhaiskasvatuksella on rooli ennaltaehkäisevästä näkökulmasta
- Varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus seurata lasta ja lapsen tarpeita sekä arvioida mahdollisen lisäavun ja tuen tarvetta (palveluohjaus)
- konsultoinnin mahdollisuus niin varhaiskasvatuksesta muihin toimijoihin päin kuin muista toimijoista varhaiskasvatukseen
- Koska varhaiskasvatuksessa kohdataan vanhempia päivittäin, toimii se tukena vanhemmuudelle ja sen kautta varhaiskasvatuksessa on vahva yhteys lapsen elinpiiriin.
- mahdollistaa ja edistää sosiaalisten suhteiden syntymistä niin lapsilla kuin vanhemmilla

Haasteita ja pohdintoja:

- miten varhaiskasvatuksen työntekijöillä oleva tieto lapsesta ja perheestä siirtyy riittävästi muille toimijoille, tiedon siirron ongelmat myös esim. perheen muuton yhteydessä
- työntekijöiden vaihtuvuus
- perhekeskusmalliin sitouttamiseen ja jalkauttamiseen kiinnitettävä riittävästi huomiota, jotta se jää pysyväksi käytänteeksi eikä häviä hankkeen loppumisen myötä
- kuka/ketkä osallistuvat varhaiskasvatuksesta perhekeskustoimintaan, miten esim. perhepäivähoitajien osallisuus?
- pohdituttaa, lisääkö perhekeskustyö työntekijöiden työmäärää

Yhteisessä keskustelussa lisäksi:

- Miten tavoitetaan ne lapset ja perheet, jotka eivät ole varhaiskasvatuspalveluiden piirissä? Miten he oppivat käyttämään perhekeskustoimintamallin mukaisia palveluita?

2. Toteutus ja keinot - Miten erityisosaaminen tuodaan perustasolle / varhaiskasvatukseen?

- Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö ei toimi: yhteistyö koetaan yksi suuntaiseksi. Varhaiskasvatuksen velvoite on kertoa kaikki tieto, mutta lastensuojelusta ei välttämättä tule mitään tietoja.
- Varhaiskasvatuksen näkökulmasta toimivinta yhteistyö lastensuojelun kanssa on ollut Jyväskylästä jalkautuneen liikkuvan sosiaalityöntekijän kanssa. Tapaukset ovat usein monimutkaisia ja aina yksilöllisiä, joten pelkästään ”etänä” on hankala päästä sisään tapauksiin. Jalkautunut sosiaalityöntekijä perehtyi etänä tapauksiin ja jalkautui miettimään yhdessä perustason kanssa ratkaisua. Vuorovaikutus oli molemminpuolista ja toimivaa. Perustaso sai tukea omaan arkeensa ja lapset/perheet oikeanlaista tukea.
- Varhaiskasvatuksen näkökulmasta yhteistyö toimii neuvolan kanssa: on yhteisiä sopimuksia ja tieto vaihtuu molemmin puolin.
- Toimivasta yhteistyöstä on kokemuksia myös Keski-Suomen Keskussairaalan kanssa. Esim. kuntoutusohjaajia ja –hoitajia tarjotaan prosessien alkuvaiheessa perustasolle.
- Varhaiskasvatus on mukana kuntien varhaisen tuen ryhmissä ja oppilashuoltoryhmissä. Mukanaolo lisää luonnollista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja se koetaan hyväksi.
- Haasteena arjessa on, että tietyt palvelut ovat perus- ja lähipalvelua, mutta palveluiden saatavuus on heikkoa, koska osajia ei välttämättä ole. Esim. Pohjoisessa Keski-Suomessa terveystieteiden psykologin jäätyä eläkkeelle ei uutta ole saatu rekrytoitua, mutta tarve työntekijälle ja kyseiselle palvelulle on koko ajan. Ehdotuksena tuli, että voisiko tiettyjen erityisosaajien, kuten psykologit ja terapeutit, palveluita tarjota

perustasolle jatkossa säännöllisinä konsultaatioina?

- Erityis- ja perustason välisiä videoneuvotteluita pitäisi olla enemmän.
- Edelliseen liittyen myös koulutukset pitäisi olla videoituja. Etäisyydet ovat pitkiä ja esim. varhaiskasvatus työnä on sen luonteista, että sieltä voi olla hankala irtaantua koulutuksiin, mutta helpompi katsoa vaikka videotallenteena.
- Koulutuksiin liittyen toivottiin seutukunnallisia koulutuksia. Esim. Saarikan alueen toimijoille yhteisiä koulutuksia. Työntekijöiden vaihtuvuus saattaa myös olla suurta ja työnluonne nykyisin ylipäänsä sellaista, että pitää osaamista laajalti, niin toivottiin, että yhden koulutuksen sisällä olisi useita pienempiä koulutuksia.
- Pohdittiin, kuka kokoaa tietoa? Voisiko perhekeskus olla tiedon kokoaja?
- Päätäjien tietämystä tulisi lisätä.
- Vanhempia pitäisi pystyä tukemaan mahdollisimman hyvin. Pitäisi olla yhteisiä pelisääntöjä ja esim. vanhempainiltoja tulisi hyödyntää nykyistä paremmin.

Keskustelun kirjasi Petri Oinonen

3. Mitä varhaiskasvatuksessa voidaan tehdä, jotta korjaavista palveluista painopiste siirtyisi ehkäiseviin palveluihin?

- Rakenteet kunnassa on oltava kunnossa: henkilöstömitoitus ja tilat
- Yhteistyötä on tehtävä laajassa verkostossa: poliisi, järjestöt, sivistys, neuvola, sosiaalityö, luottamusjohto, kuraattori, nuorisotyö, elto, psykologi, johtajat...
- Laajan yhteistyön etuna on se, että saadaan tietoa lapsista ja toimintatavoista, yhteinen tietoisuus alueen erityistarpeista ja muodostuu kokonaiskuva PERHEISTÄ.
- Avaintekijä on myös henkilöstön osaamisen kehittäminen esim. rehtorit, eltokehittävät erityislasten kohtaamisen ja tukemisen osaamista ja voidaan järjestää pedagogisia iltapäiviä.
- Henkilöstön tehtävänkuvien on pakko muuttua. Varhaiskasvatuksessa on myös osaajia, jotka eivät pysty työskentelemään lasten kanssa (Tules), mutta osaamista voitaisiin silti hyödyntää
- Hyvät käytännöt käyttöön esim. huolet puheeksi, lapset puheeksi...puhutaankin perheestä.
- Oman työn rajat, voisiko päiväkodissa työskennellä myös perhetyöntekijä?
- Varhaiskasvatus on lapsen oikeus. Miten tukli ja tuen tunnistaminen onnistuu, jos lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen vain osittain tai ei lainkaan?
- Taloudellinen resurssointi: painopistettä ehkäiseviin palveluihin, kuka johtaa, kuka esittelee, luottamusjohdon tietoisuus
- Päivän mietelause: "Ennaltaehkäisevä työ on onnistunut, kun se ei näy missään"

4. Miten toimitaan, jos varhaiskasvatuksen työntekijä kokee jäävänsä "yksin arjen kanssa", kun lapsen tuen (erityisesti sosioemotionaalisen tuen) tarve on tunnistettu?

Keskustelua

- Todettiin, että näin usein käy. **Työntekijä kohtaa arjen tilanteet**, vaikka olisi millainen verkosto taustalla.
- **Varhaiskasvatusmuodolla on merkitystä.** PPH ja iso päiväkotitilat ovat eri tilanteissa. Päiväkodeissa on vahvuutena yhdessä tekeminen, päiväkodissa on isompi mahdollisuus yhteistyöhön kuin esim. koulussa. Tehdään porukalla, on tiimi tukena, yhteistyötä vanhempien kanssa ja mahdollisuus erityisopettajan konsultointiin.
- Kun kuulee varhaiskasvatuksessa lapsen kohdistuneista negatiivisista toimenpiteistä ja ylilyönneistä, on taustalla ehkä se, **ettei aikuinen ole pystynyt toimimaan aikuisena.** Täytyy kysyä miksi.
- Asioiden lähestyminen **positiivisen viestinnän kautta** on yleensä tuottavampaa sekä vanhempien että koko kasvuyhteisön kannalta. Iloitaan pienistä onnistumisista kasvuyhteisössä.
- **Mikä on syynä sille, että työntekijä on jäänyt yksin tai kokee jääneensä yksin? Taloudelliset syyt, osaaminen?**

Haasteita ja pohdintoja

- Erityislastentarhanopettajan **palvelua on vähän**. Ongelmaa on ratkaistu relto-mallilla (pois oma ryhmä –ajattelumallista, esim. jaettu alue kolmeen osaan ja jokainen relto vastaa omasta alueestaan).
- **Ennaltaehkäisy** mm. relton tuella vahvana Jämsässä ja jos on muuta tuen tarvetta, otetaan yhteyttä VAKU-ryhmään (moniammatillinen varhaiskuntoutustyöryhmä) ja kartoitetaan tuen tarve → henkilökunta kokenut todella hyvänä, lisännyt turvallisuuden tunnetta. Kierretään ryhmiä ja kohdennetaan tuki tarpeeseen, myös perhepäivähoidossa.
- **Miten tuetaan lasta ja miten tuetaan työntekijää?** Mikä on **johtajan rooli** tuen antajana ja hyvinvoinnin tunnustajana? Työntekijöiden jaksaminen pitää taata.
- Tarvitaan **toimintakulttuurin muutos** sen suhteen, että **normalisoidaan** eteen tulevia haasteita, että niistä voidaan puhua ja tukea voidaan hakea ja saada. Pätevää ammatillisuutta ei ole se, ettei ole koskaan joutunut pyytämään apua tai konsultaatiota (vrt. lääketieteen vahva konsultaatioperinne, kun taas sosiaalihuollon perinne on resurssien säästämien ja kaiken hallitseminen yksin).
- **Miten kasvuyhteisö voi tukea oireilevaa lasta?** Vaikka lapsi ja perhe saavat tukea, **tuen vaikutus ei näy heti eikä** ehkä vielä ensi vuonnakaan. Hankala tilanne päivähoiton kannalta, kun ei voida kertoa muille tarkkaan. On pohdittu, miten henkilökunta vastaa muille vanhemmille kyselyihin tai palautteeseen. Toisaalta ymmärrettävää, kun **muut vanhemmat näkevät vain oireilun**, eivätkä tiedä taustaa, haasteita ja eteenpäin menoa. Voi syntyä kierre, että lastaan hakiessaan muut vanhemmat olettavat, että omaan lapseen on taas kohdistunut jotain ja päivän kuulemisten sijaan kysytään siitä.
- Kotiin tulee aina **lasten oma kokemus ja versio tapahtuneesta** ja **perheet reagoivat kukin tavallaan**. Voidaan tarvita **keskustelua toimintatavoista**, myös kaikkien **kasvuyhteisön vanhempien kesken**, ja keskustelua siitä miten kasvuyhteisön vanhemmat kohtelevat muita kasvuyhteisön lapsia.
- **Arvostetaanko perheen yksityisyyttä liikaa**, pidetäänkö sitä itsestäänselvyytenä, **eikä edes kysyä perheeltä voiko "heidän asioistaan" puhua?** Mitä ja miten esim. erityislapsesta kerrotaan kasvuyhteisössä ja mikä tukee integraatiota? Estääkö salassapito ja hienotunteisuus järkevää toimintaa?
- **Perhe voi kertoa** vanhempainillassa **omasta lapsestaan** ja tuoda asian näkyväksi. Mutta **voivatko/haluavatko kaikki vanhemmat kertoa perheensä tilanteesta**, jos perheen tuen tarpeen taustalla on esimerkiksi perheväkivaltaa vs. fyysinen vamma.
- **Tiedonkulku eri toimijoiden välillä takkuu** edelleen, "lastensuojelu ei kerro, psykiatria ei kerro", raja-aitoja ja tiedonkulun ongelmia on edelleen. Lainsäädäntö tulossa vahvemmin tietojen avaamisen tueksi, jotta saadaan tieto lapsen hyvinvoinnin tueksi. Silti työntekijöillä voi olla pelko taustalla, ehkä tiedonkäsittelykoulutuksissakin "pelotellaan" vaitioloon. On myös epäselvyyttä tiedonsiirrosta jopa varhaiskasvatuksen sisällä ja nivelvaiheissa. Miten esim. vasuun kertynyttä tietoa käsitellään ja siirretään? Miten vasun tieto tukee lapsen hyvinvointia, hyödynnetäänkö kerättyä tietoa? Kuka sitä saa hyödyntää ja miten? Tulee erilaisia ohjeita ja syntyy erilaisia tulkintoja, mikä aiheuttaa epävarmuutta ja sekavuutta.
- Vasua ei tehdä lapsen yksilöllisten tarpeiden perusteella, vaan **vasussa pohditaan, miten tuetaan lasta yhteisöllisesti. Uusi vasu!**